

Grote opdracht

Lezing uit de profeten: Jesaja 62:6-7 en 10-12.

Lezing uit de apostolische brieven: 1 Timoteüs 6:11b-16.

Geliefde gemeente,

Het gaat vandaag niet over Timoteüs, maar het gaat vandaag over ons en over de grote opdracht om kerk te zijn, christen te zijn, in alle tijden.

Deze zomer ben ik negen zondagen te gast in diverse gemeenten om voor te gaan in een morgendienst. Ik heb voor al die zondagen er voor gekozen om vanuit het zogeheten Lutherse leesrooster de profetenlezing en de epistellezing te laten klinken, met als preektekst de epistellezing. Epistellezing is de oude term voor de voorlezing uit een apostolische brief uit het Nieuwe testament. We vinden aan het eind van de bijbel een reeks van zulke brieven die oorspronkelijk aan een gemeente waren gericht, of aan een bepaald persoon, maar die al vanaf het begin als een soort open brieven werden gezien, die ook in andere gemeenten werden voorgelezen. Vandaag staat een stukje op het leesrooster van een brief die gericht was aan Timoteüs. Uit de bijbel weten we dat Timoteüs een protegé of een opleideling was van de apostel Paulus. En jongere vriend in het werk voor de vroege kerk. De brieven aan Timoteüs en ook Titus die we vinden in de bijbel worden ook wel de Pastorale brieven genoemd, omdat je kunt zien dat ze geschreven zijn door een soort senior-pastor die adviezen geeft aan een jongere kerkleider als prediker en pastor. Ze gaan natuurlijk over kerk-opbouw: wat is de functie van een gemeente, hoe hou je de zaak bij elkaar en hoe hou je het levend, zodat dat kerk-zijn dienstbaar is aan het leven van de mensen en hun omgeving vanuit de bedoeling van God?

Wij hoorden het fragment 1 Timoteüs 6:11-16. En nu zijn er twee dingen in dat fragment waar we uitlegkundig een knoop over door moeten hakken, om te kunnen begrijpen waarom ik aan het begin van de preek zei: het gaat over ons en niet over Timoteüs, en het gaat over de grote opdracht en niet over een particulier opdracht aan Timotëus. Daarmee ga ik namelijk een andere kant op dan de keuze van de vertalers van de NBV-vertaling, zoals die onder ons tegenwoordig veel wordt gebruikt.

Het eerste waar wat gesteggel over is bij de uitleggers, is die eigenaardige aanduiding in vers 11: "jij daarentegen, o mens Gods". Dat heeft u zo niet kunnen horen, want het is in de NBV-vertaling inmiddels anders vertaald, maar wie nog oudere vertalingen in zijn hoofd heeft, of in de Naardense bijbelvertaling kijkt, zal die uitdrukking vinden: "gij, o mens Gods". Zo staat het ook letterlijk in de oorspronkelijke versie. Wat wordt daar mee bedoeld? Deze uitdrukking komt in de bijbel twee keer voor, alleen in de brieven aan Timoteüs. Je kunt eventueel denken aan de aanduiding 'man Gods' uit het Oude Testament voor een profeet, dat daar in de eerste Griekse vertaling werd vertaald met 'mens Gods', dus dan zou het gaan om de aanduiding van een speciaal aangestelde en denk je al gauw dat Timoteüs wordt aangesproken. Hij werd immers ook speciaal aangesteld. In hoofdstuk 4 vers 14 wordt hij daaraan herinnerd: er ging een handoplegging mee gepaard. Zo wordt in de NBV vertaling die keuze gemaakt en wordt het vertaald met: jij dienaar van God.

Of moet je zeggen: nee, hier wordt toch de gelovige in het algemeen aangesproken, de christen als 'mens Gods', dus vanuit het ambt van alle gelovigen? Daarvoor pleit de andere tekst in de Pastorale brieven waar deze uitdrukking wordt gebruikt: 2 Timoteüs 3:16. Daar worden de - als heilige schrift aangenomen - teksten geschetst als een geschenk van God, die

je kunt gebruiken in prediking en pastoraat om de gelovigen te helpen bij hun leven in gerechtigheid, en vervolgens lees je dan dat het doel is: "dat de mens Gods volkomen zij, tot alle goed werk volkomen toegerust". Dat gaat natuurlijk niet alleen over pastores, dominees, ouderlingen of priesters, maar dat gaat over alle mensen die hun leven wijden aan God. Dat gaat over gelovigen, christenen in het algemeen.

Het tweede punt waarover uitlegkundig wat gesteggel bestaat is te vinden in vers 14. De senior-pastor - de brief staat overigens op naam van Paulus - schrijft daar (in NBG vertaling 1951): "ik wil dat je dit gebod onbesmeurd en onberispelijk handhaaft", en (in NBV-vertaling 2004), "dat jij jouw taak vervult". Wat bedoelt hij daar met 'dit gebod? Wat staat er precies? Bedoelt hij wat hij schrijft in vers 11: als gelovige, of als kerkleider, moet je voorbeeldig leven, of bedoelt hij iets anders, iets omvattenders? Voor het laatste spreken drie dingen: 1) de afsluiting van de brief nadert, de taal wordt plechtiger: het gaat om iets groters ; 2) het wordt geplaatst in het grotere verband van de geschiedenis en 3) er staat in het Grieks niet 'dit' gebod (laat staan 'jouw taak'), maar er staat: 'hèt' gebod, zeg maar het grote gebod, de opdracht van God als zodanig. Maar wat is dat dan?

Welnu, als het gaat om de functie van de kerk, dan denk ja al gauw aan Pinksteren, het geboorte-uur van de kerk, en aan wat er in het kerkelijk jaar op volgt: de zondag van de Drieëenheid. Dan wordt in veel kerken het slot van het Mattëusevangelie voorgelezen: Jezus die zegenend afscheid neemt met de woorden: "mij is gegeven alle macht in de hemel en op aarde, gaat dan henen, maakt alle volken tot mijn discipelen en doopt hen on de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest en leert hen onderhouden wat ik jullie bevolen heb, en zie, ik ben met jullie al de dagen tot aan de voleinding der wereld."

Wat was dat: leert hen onderhouden al wat ik jullie bevelen heb? Meester wat is het grote gebod, hadden ze gevraagd? Hij had gezegd: heb God lief boven alles, en je naaste als je zelf. Zoek eerst het Koninkrijk van God en zijn gerechtigheid, dan volgt de rest. En de kerk is er om de mensen daarbij te helpen.

Dat is 'hèt' gebod voor de kerk, de grote opdracht. Daar worden wij, als we belijdend lid zijn geworden van die kerk, op aangesproken: zorg dat ook in jouw tijd en in jouw omgeving mensen kennis kunnen nemen van het verhaal van Gods liefde, zoals het tot ons komt via Jezus, en zorg dat ze hun leven kunnen wijden aan zijn Koninkrijk. Dat lijken nogal dure woorden, maar het kan zitten in kleine en eenvoudige zaken. Alleen moet het wel ergens beginnen, zodat het begrijpelijk is, en toepasbaar, en relevant. Het moet ergens over gaan: wat kwam die Jezus eigenlijk doen, en waar staat die God van Jezus voor, en wat is er allemaal in naam van God, ook de kerkelijke en de christelijke God, misgegaan en hoe wordt dat opgepakt? Welnu, dat dat wordt uitgelegd, en wordt toegepast en dat het wordt voorgeleefd: daar is de kerk voor! En daar zijn wij voor, als we betrokken zijn bij die kerk.

En nu maar even meteen de institutionele angel uit het vlees: zonder organisatie is er geen zichtbare en werkzame kerk. Zonder instituut kan het niet, is mijn overtuiging. Maar de kerk is niet het instituut. De kerk is de levende beweging van mensen die geraakt worden door het evangelie van God. Lid zijn van die kerk is niet dat je ergens in een register staat. Aan de andere kant is het wel handig dat het wordt bijgehouden wie wanneer gedoopt is en/of belijdenis deed, en wie graag in contact wil blijven met een plaatselijke gemeenschap van christenen. Het gaat om onze toewijding en betrokkenheid bij de beweging. Die ten diepste een beweging van de Heilige Geest is.

Dat staat heus niet altijd onder hoogspanning. Opmerkelijk is dat in het bericht van Matteüs 28 het volgende staat. Toen de volgelingen Jezus zagen, aanbaden ze hem, maar ook lees je dan: "sommigen twijfelden". Er is dus in de kring van en rond die gemeente ruimte voor zoekers, en aarzelaars, vragenstellers, geïnteresseerden. Maar zonder een kern - die dus ook af en toe kan wisselen van samenstelling - zonder een kern van gelovigen die verstaan wat het betekent om gezonden te zijn in de wereld, kun je geen kerk vormen.

En let op, hoe we door de apostel worden aangesproken: als mens Gods. *Yes*, dit is mijn geloof, dit is mijn identiteit: een geliefd kind van God, mag ik zijn. In de woorden van de apostel begint dat dus bij God: jij wordt gezien als een mens die mag horen bij God, als een geroepene! Ik heb je bij je naam geroepen! Het geloof en de kerk is niet iets dat wij verzinnen, of op ons nemen of dat wij gaande moeten houden. Het komt van God uit. Tegelijk: mens Gods die je bent, als dat zo is: zorg dan dat het uitgiftepunt van Gods liefde, van Gods genade, van Gods troost, van Gods ontferming, het uitgiftepunt van geloof, hoop en liefde, daadwerkelijk open en zichtbaar blijft en niet overwoekerd wordt door slapheid en lafheid en bijzaken.

Niet voor niks zegt hij dan, dat er dingen zijn waar je als kerk of als gelovigen niet mee geassocieerd moet willen worden. Hij noemt geldzucht als voorbeeld, de hang naar rijkdom. Het heeft al tweeduizend jaar in de bijbel gestaan: 1 Timoteüs 6:2-10: het gevaar van rijkdom voor de kerk. Maar ik zag de afgelopen vakantie ook kathedralen, kloosters en bisschoppelijke paleizen, waarvan je je niet kunt voorstellen dat deze werkelijk ooit door christenen werden bewoond. En toch is het zo. Als we vandaag kerk willen zijn, zullen we ons bewust moeten zijn van de mogelijke hypotheek die op ons liggen vanuit het verleden: machtsmisbruik door kerkleiders, conflicten die uit de hand liepen, grootsheid voor eigen kerk of stad, in plaats van tot eer

van God, verkeerdt conservatisme op het gebied van wetenschap en maatschappelijke ontwikkeling. Gij daarentegen, mens Gods, ontvlucht deze dingen, jaag naar gerechtigheid, godsvrucht, geloof, liefde, volharding en zachtmoedigheid. Eerlijk de vragen onder ogen zien, transparant en integer zijn in geloof, dienstbaar leiderschap in de kerk, diaconale bewogenheid in onze omgeving, relevant zijn in onderwijs en prediking, geen taboes uit de weg gaan, maar ook geen geharnaste visies als woorden van God de wereld ingooien. Luisteren en vragen, samen lezen en uitleggen, voorleven en antwoord geven als er navraag wordt gedaan. En: samen bidden en vieren. Zingen en geven.

Kunnen wij dat allemaal? Paulus zegt niet voor niks: ik spreek jullie er op aan. God is een God die levend maakt, ook ons geloof, ook onze toewijding, ook onze gemeenten, dat hoeft heus niet om grote aantallen te gaan, maar wel om kwaliteit. Trouw in de kleine dingen van het leven: de mensen nabij, je familie, je partner, je burens, je vrienden, mede-gemeenteleden, arme en kwetsbare mensen ver weg en dichtbij, de ruimere gemeenschap waarin je leeft, de natuur als schepping van God, de kerk, hier en daar, het juiste woord op de juiste plaats, het juiste zwijgen op de juiste tijd, de goede keuze, de verantwoorde stem, het passende geldbedrag, de tijd die je kunt missen. Het hoort er allemaal bij. Vaak kleine en eenvoudige zaken. En toch de grote opdracht.

Amen.

Lied: Gezang 361 ('Er heeft een stem gesproken')

Preek gehouden op 25 juni i 2017, eerste zondag van de zomer in de Alexanderkerk te Rotterdam